

Door Wim Timmermans¹, april 2019

INLEIDING

In 2016 heeft de Cane Corso Club Nederland een gezondheidsinventarisatie onderzoek laten verrichten onder de in Nederland voorkomende populatie. Doel van het onderzoek was het inventariseren van de meest voorkomende gezondheidsproblemen. Indien nodig kunnen op basis hiervan regels of richtlijnen worden opgesteld die de gezondheid van het ras kunnen verbeteren, dan wel die ons ras kunnen behoeden voor welzijnsproblemen. Het bestuur van de CCCN heeft naar aanleiding hiervan onlangs in samenspraak met de commissie fokkerij en gezondheid (van de Raad van Beheer) besloten een protocol op te stellen omtrent het omgaan met- en voorkomen van epilepsie. Ook geven we advies bij het behandelen van honden die lijden aan epilepsie. Hoewel geen enkele aandoening of ziekte gewenst is wordt epilepsie door eigenaren meestal ervaren als een levens ontwrichtende aandoening.

FEITEN EN CIJFER: De incidentie van het syndroom epilepsie (hoe vaak het voor komt) bij de hond wordt geschat op 0.5 tot 0.7%. Bij hondenrassen met een smalle fokbasis zien we dat dit percentage hoger kan liggen. Het syndroom epilepsie kent meerdere oorzaken. De belangrijkste daarvan is de ras gebonden, idiopathische epilepsie, met een vermoedelijk genetische oorzaak.

Bij de Cane Corso in Nederland heeft volgens het gezondheidsinventarisatie onderzoek ongeveer 3.2 % van het ras epilepsie. In welke mate dit volledig is toe te schrijven aan een genetische oorzaak is onbekend maar we mogen er van uit gaan dat dit een aanzienlijk deel van deze groep betreft. Om dit percentage terug te dringen zal een doelmatige aanpak vereist zijn.

AANPAK: *Het afnemen van BLOEDMONSTERS van LIJDERS voor DNA MUTATIE.*

1. Het registreren van lijders Dit geeft ons inzicht in de vererving van het syndroom.

Daarnaast biedt het ons inzicht in de mate waarin epilepsie voorkomt binnen de populatie in Nederland. Het eerder gehouden gezondheidsinventarisatie onderzoek biedt nog onvoldoende houvast om met zekerheid te stellen in welke mate idiopathische epilepsie voorkomt binnen de populatie. Tevens is niet vast te stellen of de mate waarin het voorkomt toe- of juist afneemt. Registratie van gezondheidsproblemen, waaronder epilepsie in de ZOOEASY database zal ons daarbij helpen.

2. DNA onderzoek is een belangrijke eerste stap. Daarnaast zal er ook bloed nodig zijn van honden die juist vrij zijn van het syndroom. De controle honden zijn bij voorkeur minimaal 8 jaar oud en hebben geen andere neurologische aandoeningen vertoont. Door zowel van lijders als van vrije honden het DNA vast te leggen kunnen de genetische verschillen tussen deze honden worden gemarkeerd. Met als mogelijke uitkomst dat er een genetische oorzaak wordt gevonden. We willen dus van zo veel mogelijk honden bloed laten afnemen en laten opslaan in een DNA databank voor onderzoek in een later stadium.

¹ Met aanvullingen van dr. Paul Mandigers

3. Het opstellen van richtlijnen voor de fokkerij.

Het fokken met honden die lijden aan epilepsie wordt afgeraden. Hiertoe kan eventueel een verbod worden opgenomen in het verenigings- fokreglement. In de praktijk zien we echter dat deze honden vaak vanzelf al worden uitgesloten voor de fokkerij. Deze maatregel zal het aantal gevallen van epilepsie binnen de populatie echter niet doen verminderen. Wel zorgt dit er voor dat het aantal epilepsiegevallen niet drastisch zal toenemen of stabiliseert. In de richtlijn staat daarom ook een advies opgenomen voor het fokken met ouders, broers en zussen van lijders. Indien deze worden uitgesloten bestaat er een reële kans dat het syndroom epilepsie binnen de populatie gaat afnemen. Het kan echter ook de genenpool te veel verkleinen waardoor andere genetische problemen de kop op gaan steken. De CCCN blijft hierbij monitoren wat verstandig is. Onder andere middels een herhaalonderzoek gezondheidsinventarisatie maar ook middels registratie in ZOOeasy.

PROTOCOL

Het volgende protocol geldt indien een eigenaar of fokker van een Cane Corso te maken krijgt met epilepsie:

1. Lees eerst de onderstaande informatie (plan van aanpak bij een epileptiforme aanval) door.
2. Bezoek daarna uw reguliere dierenarts en verzoek om het afnemen van een bloedmonster om andere oorzaken uit te sluiten. Geef aan dat u dit bloedmonster ook wilt gebruiken voor DNA onderzoek.
3. Indien uw dierenarts constateert dat het gaat om een epileptische aanval, neemt dan de onderstaande aanvullende informatie door over behandelingen (medicatie lijders). Eventueel kunt u voor verder onderzoek en een behandelplan contact opnemen met een specialist.
4. Neem contact op met de fokker van uw hond. Deze is zeer gebaat bij de informatie dat uw hond lijdt aan epilepsie. 5. Neem contact op met de rasvereniging en geef door dat uw hond lijdt aan epilepsie. Wij zullen dit verwerken in onze gezondheidsdatabase. Daarnaast helpt u ons door het bloed beschikbaar te stellen voor DNA onderzoek.

RICHTLIJNEN VOOR FOKKERS

Voor fokkers gelden de volgende richtlijnen:

1. Onderzoek zo ver dit mogelijk is de gezondheid van de (voor)ouders van uw fokdieren - Sluit honden die lijden aan epilepsie uit voor de fok - Maak altijd melding van de epilepsie bij de fokker(s) van uw eigen hond(en)
2. Neem altijd bloed af voor DNA onderzoek en contacteer de rasvereniging
3. Afhankelijk van een risicoanalyse kan nog worden geadviseerd om ouderdieren uit te sluiten voor de fokkerij*
4. Afhankelijk van een risicoanalyse kan nog worden geadviseerd om nestgenoten uit te sluiten voor de fokkerij*

* risicoanalyse wordt verricht door de CCCN en is een advies op basis van verwantschap binnen de populatie en de mate van voorkomen van het syndroom epilepsie binnen het ras. Deze analyse is een doorlopend proces. Er wordt voorsnog geen advies uitgebracht, dit kan echter wijzigen mocht onderzoek hiertoe voldoende aanleiding geven.

ACHTERGRONDINFORMATIE

PLAN VAN AANPAK BIJ EEN EPILEPTIFORME AANVAL

Als een hond een epileptiforme (vallende ziekte, toevallen) aanval(len) krijgt is het advies altijd naar de eigen dierenarts te gaan en hem / haar een bloedonderzoek uit te laten voeren. Dit is om er zeker van te zijn dat het geen metabool probleem is, betrekking hebbend op de stofwisseling. Wenselijk is om de T4 en TSH mee te nemen in dit onderzoek. Verder is het raadzaam om een bloedmonster te nemen voor genetisch onderzoek (DNA).

Hierbij dient een formulier ingevuld te worden, en een kopie van de stamboom toegevoegd te worden. Ook wordt er een enquêteformulier beschikbaar dat ingevuld kan worden als de hond al meerdere toevallen heeft gehad. De formulieren zijn op verzoek te verkrijgen bij de rasvereniging CANE CORSO CLUB NEDERLAND.

Het DNA mutatie onderzoek wordt uitgevoerd door meerdere universiteiten. De enquête is echter onderdeel van een lopend onderzoek van het Expertise Centrum Genetica Gezelschapsdieren in Utrecht. (www.uu.nl/ecgg)

Verder is het van belang dat de fokker op de hoogte wordt gebracht. Een melding bij eerder vernoemde rasvereniging is zeer welkom en wordt erg op prijs gesteld. De rasvereniging kan uw in het eerder omschreven traject begeleiden dan wel adviseren.

Een leeftijdsgroep die extra aandacht vraagt zijn honden JONGER DAN 6 MAANDEN en honden OUDER DAN 5 JAAR .

Toevallen voor de leeftijd van 6 maanden of na de leeftijd van 5 jaar hebben vaak een herkenbare niet genetische oorzaak en de behandeling is in eerste instantie gericht op het proberen te verhelpen van die oorzaak (wat niet altijd lukt)

De eerder vernoemde leeftijdsgroepen dienen altijd verwezen te worden naar een specialist op dit gebied.

NEUROLOGEN EN/OF KLINIEKEN met specialistische kennis zijn onder andere:

Anicura diergeneeskundig verwijscentrum Dordrecht.

Veterinair specialist neurologie **Kenny Bossens**. <https://www.anicura.nl/anicura-diergeneeskundig-verwijscentrum-dordrecht/>

Tel . 078 - 616 00 23

Kliniek veterinaire specialisten in Vugt

Veterinair specialist **dr. Lisette Overduin**. <https://www.veterinairespecialisten.nl/>

Tel . 013 - 528 59 00

Universiteit voor gezelschapsdieren in Utrecht. <https://www.diergeneeskunde.nl>

Veterinair specialist neurologie **dr. Paul Mandigers en Quirine Stassen**.

Tel. 030 - 253 94 11

Evidensia kliniek Hart van Brabant

Veterinair specialist neurologie **dr. Niklas Bergknut**. <https://www.edz-hartvanbrabant.nl/>

Tel. 0416 – 745414

Veterinair Verwijskliniek De Pietersberg

Veterinair specialist neurologie **dr. Paul Mandigers en Koen Santifort**.

<https://vvdepietersberg.nl>

Tel. 026-3333730

GENETISCH ONDERZOEK

Het Expertise Centrum Genetica van Gezelschapsdieren (bij monde van onderzoeker dr. Paul Mandigers) van de universiteitskliniek gezelschapsdieren verricht mede voor ons (Cane Corso) dit onderzoek. Via dit onderzoek willen ze een beter beeld krijgen of er verschillen tussen de honden (lijders en vrije dieren) aanwezig zijn, en waarom de respons op medicatie verschillend kan zijn. Hopelijk gaan de antwoorden het ras helpen om een genetische oorzaak (mutatie) te vinden en lijders in het ras beter te behandelen of te helpen een behoorlijke kwaliteit van leven te hebben. Voor het genetisch onderzoek is het dus van groot belang dat van lijders een bloedmonster wordt afgenomen. Ook is het wenselijk om van de ouders, broers of zussen een bloedmonster te nemen. Dit is belangrijk om erachter te komen in welk gen een fout (mutatie) aanwezig is die verschilt tussen een lijder en een vrij dier.

MEDICATIE BIJ LIJDERS

Een lijder die op een tijdsperiode van enkele weken of maanden meerdere toevallen heeft gehad zal niet ontkomen aan een anti-epileptica om de periodes tussen de aanvallen te verlengen. Het streven hierbij is om een aanvalsvrije periode te bewerkstelligen van 3 tot 4 maanden.

Fenobartibal blijft een **eerste keuze** middel bij de Cane Corso. Het is relatief goedkoop alleen dient er na een maand ongeveer opnieuw bloed geprikt te worden om de serum waarden te meten (de serum spiegel is de concentratie van het werkzame medicijn in het bloed). Fenobartibal heeft een effectiviteit van ongeveer 80%. Daarbij wordt het medicijn over het algemeen goed getolereerd, hoewel bijwerkingen voorkomen. Wanneer met Fenobartibal een optimale serum waarde is bereikt maar de aanvallen nog niet voldoende onder controle zijn wordt over het algemeen **Kalium Bromide** toegevoegd als 2e anti-epileptica.

De Cane Corso is een ras dat gemakkelijk kan gaan clusteren (aanvallen kort achter elkaar). Mede door die wetenschap wordt **Pexion** als anti-epileptica bij de Cane Corso sterk **afgeraden**, temeer omdat dit product bij clustering wordt afgeraden. Raadzaam is om altijd **Stesolid** (Diazepam/Valium) in huis te hebben. Dit product kan gebruikt worden bij clusters of status epilepticus om de toevallen/ aanvallen te doorbreken. Indien de aanvallen niet doorbroken worden of stoppen dient men met spoed een dieren arts te raadplegen. Meestal voor een spoed doorverwijzing naar een specialist. Indien een hond langdurig in de status epilepticus verkeerd kan de hond mogelijk in coma geraken door zuurstof te kort en de oplopende temperatuur in de hersenen. De hond verkeerd dan in een levensbedreigende situatie.

DE RASVERENIGING: CANE CORSO CLUB NEDERLAND

De rasvereniging zal zoals eerder vermeld eigenaren van lijders bijstaan in het verrichten van onderzoeken en de administratieve verwerking hiervan. Mogelijk zal de rasvereniging ook de eigenaar van een lijder van informatie kunnen voorzien afhankelijk van de huidige stand van de wetenschap. Verder gaat de rasvereniging een beleid voeren waarbij het tracht van een groot aantal honden bloedmonsters af te laten nemen voor genetisch onderzoek (ook van epilepsie-vrije dieren). |

Om DNA monsters te isoleren (op te slaan bewaren) is een financiële bijdrage verschuldigd aan de universiteit van Utrecht. Dit om ook in de toekomst deze monsters veilig te stellen. De rasvereniging zal hiervoor een traject in werking stellen. Financiering hiervan komt vanuit de pup afdracht voor aangesloten fokkers en wordt dus indirect gedaan door de aangesloten Nederlandse fokkers.

De gegevens die beschikbaar komen over lijders zullen in eerste instantie verwerkt worden door de rasvereniging, dit op verzoek van de universiteit van Utrecht. Dit betreft honden ouder dan 6 maanden en jonger dan 5 jaar. Mochten er na het bestuderen van de bescheiden nog vragen zijn vanuit de rasvereniging dan zal aan de eigenaar gevraagd worden om een vervolg vragen lijst in te vullen. De Cane Corso Club Nederland zorgt er ook voor dat ze gegevens omtrent gezondheid(problemen) vast legt in een database: ZOOEASY.

De opgeslagen gegevens worden gebruikt voor analyse van de gezondheidsstatus van het ras. Op de website van de vereniging komt een openbaar aangifteformulier voor gezondheidsproblemen. Na controle van de gegevens van de aangever (dierenartsverklaring, stamboom) worden ook aangiftes van derden in de database opgenomen.

BLOEDMONSTERS BESCHIKBAAR STELLEN VOOR DNA ONDERZOEK.

Eigenaren die bloedmonsters willen afstaan voor dit onderzoek kunnen contact opnemen met de rasvereniging over de werkwijze en het kosten aspect.
gezondheid@canecorsoclub.nl

FOKKERS

Omdat het percentage van 3.2% lijders binnen de populatie relatief hoog is zal er in de fokkerij aandacht besteed moeten worden aan deze ziekte. Er zal van fokkers een bijdrage verwacht worden voor het terugdringen van de ziekte. Vanuit de overheid zijn er welzijnseisen opgesteld voor dieren: Bij het fokken met huisdieren is het belangrijk dat de manier waarop dit gebeurt niet schadelijk is voor het welzijn en de gezondheid van de ouder

dieren en hun nakomelingen. Dit geldt zowel voor hobbyfokkers als voor bedrijfsmatige ouders van huisdieren. Een van deze voorwaarden is dat de fokker er zoveel mogelijk voor zorgt dat ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten niet worden doorgegeven aan nakomelingen. Om dit te realiseren kan men de ouder dieren laten onderzoeken of testen op gebreken naar de huidige stand van de wetenschap. Aangezien er nog geen test bij de Cane Corso beschikbaar is om dragers te identificeren, is het wel bevorderlijk om een bijdrage te leveren aan het onderzoek dat hiertoe leidt. Gevraagd wordt dan ook om van nakomelingen die lijder zijn een bloedmonster af te laten nemen en zo ook van de ouders. Lijders moeten worden bij voorkeur uitgesloten. Het uitsluiten van ouders, broers en zussen wordt wel door de vereniging geadviseerd maar het is geen harde regel. Indien hierdoor een te groot aandeel van de populatie zou worden uitgesloten zal dit weer leiden tot andere problemen. De verantwoordelijkheid ligt in dit geval bij de fokker.

ZOO EASY

In het zoo - easy systeem worden gegevens verzameld van dieren met ras specifieke erfelijke gebreken of welzijnsproblemen. Dieren met de diagnose epilepsie zullen dus ook geregistreerd worden. Daarnaast zullen honden die vrij zijn van epilepsie, maar die aan het genetisch onderzoek mee hebben gewerkt ook een vermelding krijgen in dit systeem. Redenen hiervoor is dat mocht op termijn een mutatie ontdekt worden dat binnen het ras gerelateerd kan worden aan erfelijke epilepsie de registratie mogelijk aangepast kan worden naar vrij. Ook behouden we op deze manier overzicht welke dieren zijn ingezet voor het genetisch onderzoek.

OVERIGE INFORMATIE

Indien uw vragen heeft, of mee wilt doen aan het genetisch onderzoek bij de Cane Corso .
Kunt uw zich wenden tot de rasvereniging Cane Corso Club Nederland.
gezondheid@canecorsoclub.nl

Mocht uw aanvullingen hebben of ervaringen met een lijder die in het belang zijn van het ras
laat het ons dan weten. Bij voorbaat dank.

**Dit beleidsplan met daarbij behorend het protocol epilepsie en de richtlijnen voor fokkers
is opgezet door dhr. W. Timmermans, april 2019.**